

Trygghet och folkhälsa hand i hand med Sörmlandsmodellen

Pågående gängkonflikter och ett stort antal skottlossningar har präglat Eskilstuna under de senaste åren. Frågan hur vi skapar ett tryggt Eskilstuna, både nu och framåt är viktigare än någonsin. För oss i Miljöpartiet är det förebyggande arbetet när det gäller trygghet avgörande.

I Eskilstuna finns länets allra mest utsatta områden. För de mest allvarliga och akuta utmaningarna, som organiserad brottslighet och kriminalitet, behöver vi agera resolut, med bland annat polisiära insatser. Men för att skapa ett tryggt Eskilstuna (och ett tryggt Sörmland), nu och på lång sikt, behöver vi framförallt fokusera på ett strukturerat brottsförebyggande arbete. Tidiga och förebyggande åtgärder kan motverka den negativa utvecklingen vad gäller barn och ungdomar som lever i socialt utsatta situationer. Det bygger motståndskraft mot våldet och innebär på sikt färre insatser i form av vård och behandling av våld och missbruk. Ju tidigare vi kan nå fram till de barn, unga och familjer som behöver vårt stöd, desto bättre.

Regionen måste göra mer för att vända utveckling i Eskilstuna i samarbete med kommunen och staten. Vi ser att det finns problem med skjutningar i andra städer som Malmö och Göteborg också, men där har man klarat av att vända utvecklingen. I Eskilstuna däremot, ökar problemen. Här har de styrande i kommunen och i regionen misslyckats. Regionen behöver ta ett större ansvar för att vända utvecklingen. Vi har tittat på forskning och beprövad erfarenhet och pratat med sakkunniga och presenterar här våra åtgärder för hur kommunen och regionen ska samarbeta brett för att minska våldet och öka folkhälsan.

Vi vill presentera en bred politik för trygghet och hälsa genom att:

- Införa ett projekt i våra utsatta områden - Sörmlandsmodellen - i samverkan mellan region och kommun. Sörmlandsmodellen innebär att vi sprider och vidgar de hembesöksprogram som primärvård och kommun gör redan idag. Vi vill utöka insatserna och rikta dem mot alla familjer med barn upp till 12 års ålder, i ett första steg i Eskilstunas särskilt utsatta områden och i nästa steg i länets alla socioekonomiskt utsatta områden.

- Vid hembesöken får man en god bild av familjens situation, trångboddhet, närvaro i skolan, möjlighet att göra läxor, arbetslöshet, ekonomin och hälsotillståndet hos samtliga m.m. Vid behov kan enklare medicinska kontroller göras vid hembesöket. Medicinska utredningar och kontroller bokas vid behov sedan in på vårdcentralen. Personen från kommunen kan hjälpa till att lotsa till rätt åtgärder. Hembesöken bör löpa över så lång tid att det kan utvärderas avseende hälsa, skolresultat, sysselsättning m.m.
- Sörmlandsmodellen innebär att regionen tar på sig ett tydligt ansvar för det förebyggande arbetet i att sprida Sörmlandsmodellen och att länets kommuner bidrar med kommunspezifika åtgärder.

Bakgrund:

Sörmlandsmodellen är inspirerat av Costa Rica men anpassat efter svenska förhållanden, I Costa Rica hade man för femtio år sedan en mycket hög spädbarnsdödlighet och kort livslängd. Genom att satsa på uppsökande social- och hälsovård till samtliga familjer har dessa siffror nu förbättrats så att Costa Rica har lägre spädbarnsdödlighet och längre förväntad livslängd än USA. Detta trots sjukvårdskostnader som är en bråkdel av USA:s och med en avsevärt lägre BNP.

Även i Sverige vet vi att hälsan försämras av dåliga sociala förhållanden. I Sörmland finns tre områden, som är klassade som utsatta områden nämligen Fröslunda, Lagersberg och Skiftinge i Eskilstuna. I utsatta områden riskerar ungdomar att dras in i kriminalitet, skolresultaten är dåliga, arbetslösheten hög och folkhälsan sämre med fler sjukdomar, som inte behandlas adekvat.

Just misslyckande i skolan är en särskilt inflytelserik riskfaktor för utvecklandet av missbruksproblem, medan en god anknytning till skolan och goda skolresultat hänger samman med minskad risk för alkohol- och narkotikaproblem som ung vuxen (Gauffin et al. 2013; Merline et al. 2008; Stone et al. 2012).

Konsekvenser av alkohol kan exempelvis handla om att utsätta andra eller själv bli utsatt för våld och rattfylleri. Vid våldsbrott (misshandel, hot, rån och sexualbrott) är det vanligt att gärningspersonen är berusad, enligt den Nationella trygghetsundersökningen från 2014. Allra

vanligast var det vid misshandel, där gärningspersonen bedömdes påverkad av alkohol eller annan drog i nära sex misshandelsfall av tio (58 %).

Vi är övertygade om att Sörmlandsmodellen kan vara ett lyft i våra utsatta områden. Vi tror att detta projekt skulle kunna bidra till bättre hälsa, välmående och därmed bättre förutsättningar att klara skolan, börja arbeta, undvika att bli indragen i kriminalitet med mera.

Vi vill inledningsvis införa Sörmlandsmodellen i Eskilstunas utsatta områden, eftersom problemen är mest akuta där nu, men i nästa steg också sprida arbetssättet i länets socioekonomiskt utsatta områden, i förebyggande syfte.

Fler åtgärder för ökad trygghet i Eskilstuna

Samtidigt som regionen och kommunen behöver kroka arm för att genomföra Sörmlandsmodellen vill vi från MP Eskilstuna också genomförande följande åtgärder:

1. Satsa 15 miljoner till Trygga Barn (för att få med målgruppen 0-12 år). inkl satsning på förskolan och “de aktive drenge”
2. Satsa 10 miljoner till tidiga förebyggande insatser. tex
  - en eller flera samordnare till SSPF-team
  - Stärkt förebyggande arbete i myndighetsutövningen (4–6 tjänster på Socialtjänsten)
  - Satsning på familjecentraler (8 tjänster)
3. Satsa 20 miljoner till att särskilt öka andelen behöriga och erfarna lärare på skolorna med de tuffaste utmaningarna, jobba för en stärkt elevhälsa och bredda metoden Mentors in Violence Prevention samt till särskilt stöd till barn (minst 30 tjänster)

Bakgrund:

I Eskilstuna pågår sedan några år satsningen Trygga Unga, för unga i åldern 13–20 år, något Miljöpartiet stödjer. Vi behöver säkerställa att de miljöer där barn vistas är trygga miljöer.

När vi möter barn och unga som uppvisar tecken på otrygghet behöver vi som samhälle kunna fånga upp dem med rätt insatser. Dagens läge med ett eskalerande våld, bl.a. genom skottlossningar, visar dock att det som gjorts hittills är alldeles för lite. Fortfarande saknas viktiga pusselbitar och ett helhetstänk i arbetet med att öka tryggheten. För att lyckas med det brottsförebyggande arbetet behöver vi bredda vårt arbete och även få med Trygga Barn (0–12 år), förskolan, satsa mer på skolan, civilsamhället, en meningsfull fritid och på riktad stöd och insatser för att minska marginalisering och utsatthet i samhället.

Vi behöver stärka arbetet med att förebygga nyrekryteringen till kriminella miljöer. I Danmark har antalet gängkriminella minskat med en tredjedel på tio år, enligt den danska Rikspolisens lista på individer. Den organiserade brottsligheten har i Danmark mötts med hårda straff och stora polisiära befogenheter. Men forskare pekar på att det snarare är ett metodiskt förebyggande arbete, bland annat genom modellen “de aktive drenge” (som handlar om att med kommunal verksamhet och sociala insatser punktmarkera ungdomar i riskzonen för kriminalitet) som gett effekt på statistiken.

SSPF-team står för: skola, socialtjänst, polis och fritid) och är en samverkan som har inrättats på samtliga högstadie- och gymnasieskolor i Eskilstuna. Skola, socialtjänst, polis och fritid går samman för att arbeta med individ, familj, händelser och situationer som uppstår. Team finns idag på 18 skolor, med särskild fokus på sju av dem. Skolorna är ofta drivande i denna samverkan. MP Eskilstuna vill stärka denna samverkan genom att anställa en eller flera strateger som kan driva och hålla ihop samverkan mellan socialtjänst, skola, kultur- och fritidsförvaltningen, föreningslivet och polis, både akut och förebyggande. Strategerna får ansvaret att kalla till och vid behov leda samverkansmöten med skola, polis, soc mm men även att samverka löpande (samt bjuda in till möten om lämpligt) med civilsamhälle, bostadsbolag, utsatta, engagerade näringsidkare mm.

SIG är sociala insatsgrupper som utvecklas för att kunna gå in vid särskilda händelser med oro och otrygghet kring en individ. Det finns svårigheter kring dessa insatser, bland annat att insatserna ofta når ungdomar i en ålder mellan 15–17 år. För att insatserna ska få bättre effekt behöver verksamheten kunna nå ut i lägre åldrar och därmed kunna sätta in förebyggande åtgärder i god tid.

Familjecentraler har en avgörande roll i att nå ut till familjer och fyller en otrolig viktig funktion med sin breda samling av yrkesgrupper. Tyvärr är familjecentralerna i Eskilstuna

inte bemannade på ett önskvärt sätt för att behoven ska kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt och därför vill vi satsa på att stärka personaltäteten.

Att våra barn och unga lyckas i skolan är avgörande för tryggheten. Forskning visar att genomgången grundskola är den enskilt viktigaste faktorn när det gäller socioekonomisk situation och mående längre fram i livet. Vi vet också att bristande skolgång är en riskfaktor för kriminalitet, särskilt för pojkar. Killar klarar sig sämre än tjejer i skolan idag (var fjärde pojke går ut grundskolan utan fullständiga betyg), vi behöver därför se till att skolan är en plats även för dem.

Såväl skolan som förskolan utgör enorma skyddsfaktorer som motverkar riskfaktorer när det gäller ungas kriminalitet. Att stärka elevhälsan och flytta stödet närmare eleverna är väsentligt. Som en del av det våldsförebyggande arbetet vill vi i skolan också se en breddning av metoden Mentors in Violence Prevention, en metod som vilar på genusteoretisk grund och syftar till att vända den traditionellt passiva åskådaren till en förebyggande aktör. Idag omfattas enbart en gymnasieskola i Eskilstuna av metoden, vi vill se att den breddas över Eskilstunas gymnasieskolor och att resurser satsas på att få med högstadiet i utbildningsprogrammet.

Fakta

Polisens indelning för utsatta områden (Vilka i Eskilstuna är Lagersberg, Fröslunda och Skiftinge)

- De utsatta områden som finns i Sverige har en förhållandevis ung befolkning och åldersstrukturen skiljer sig en del från hur den ser ut i icke utsatta områden runt om i landet. Områdena Lagersberg och Fröslunda i Eskilstuna nämns i Stiftelsen The Global Villages rapport om Sveriges utsatta områden, som två av de områden i landet som har en mycket ung befolkning (Stiftelsen the global village, 2019).
- Lagersberg tillhör också ett av de områden i Sverige som har lägst andel personer i åldern 25–64 år med en eftergymnasial utbildning. 16 procent i utsatta områden har en eftergymnasial utbildning på minst tre år, i övriga landet ligger den siffran på 28 procent (Stiftelsen the global village, 2019).

SCB:s områdesindelning (Fröslunda/Vilsta, Lagersberg/Råbergstorp, Skiftinge/Djursta samt Skiftinge- Ärsta-Sal)

- I Lagersberg/Råbergstorp så lever 63 % av befolkningen med en låg ekonomisk standard. Andel som lever med en låg ekonomisk standard ligger i alla dessa områden på minst 34% till som mest 63 % (SCB, 2022).
- Andel behöriga till gymnasium är i alla områdena runt hälften av befolkningen. I Fröslunda - Vilsta ligger andel behöriga till gymnasium på 48,1 % bland män i åldern 20–64 år samt 57,1% bland kvinnor mellan 20–64 års ålder (SCB, 2022)
- I de olika områdena så kan vi till exempel se att i Skiftinge/Djursta är det 27,4 % män och 24,1 % kvinnor mellan 20–25 år som varken förvärvsarbetar eller studerar (SCB, 2022)

Källor:

Merline, A., Jager, J. & Schulenberg, J.E. (2008). Adolescent risk factors for adult alcohol use and abuse: stability and change of predictive value across early and middle adulthood. *Addiction*, 103(suppl.), pp. 84-99.

Gauffin, K., Vinnerljung, B., Fridell, M., Hesse, M. & Hjern, A. (2013). Childhood socio-economic status, school failure and drug abuse: a Swedish national cohort study. *Addiction*, 108(8), pp. 1441-1449.

Stone, A.L., Becker, L.G., Huber, A.M. & Catalano, R.F. (2012). Review of risk and protective factors of substance use and problem use in emerging adulthood. *Addictive Behaviors*, 37(7), pp. 747- 775.

Brottsförebyggande rådet (BRÅ). Nationella trygghetsundersökningen 2014. Om utsatthet, otrygghet och förtroende.2015. Hämtad från:

https://bra.se/download/18.5e2a4a6b14ab1667599108/1441722493456/2015_1_NTU_2014.pdf

SCB. (2022). Andel personer behöriga till gymnasium och högskola efter RegSO och kön. År 2007 –

2020.https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__AA__AA0003__AA0003H/IntGr8RegSOKon2/tabla/tableViewLayout1/ (Hämtad 2022-07-15)

SCB. (2022). Andel studerande alternativt varken förvärvsarbetande eller studerande personer efter RegSO och kön. År 2007–2020. https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__AA__AA0003__AA0003B/IntGr1RegSOKon/ (Hämtad 2022-07-01)

SCB. (2022). Låg respektive hög ekonomisk standard efter region och ålder. År 2011 – 2020. https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__HE__HE0110__HE0110I/Tab4InkDesoN1/table/tableViewLayout1/ (Hämtad 2022-06-29)

Stiftelsen The Global Village. (2019). Fakta för förändring. En rapport om Sveriges 61 utsatta områden, 16–45. <https://theglobalvillage.se/wp-content/uploads/2021/03/Fakta-f%C3%B6r-f%C3%B6r%C3%A4ndring-Final-version.pdf> (Hämtad 2022-06-29)